

**R.D. Iacobi Marchantii, Pastoris Et Decani Covviniensis
SS. Theolog. Professoris, Rationale Evangelizantivm**

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

Lectio 17. De quinta voce gementis Turturis: O Oriens splendor lucis
æternæ & Sol justitiæ, veni & illumina sedentes in tenebris & umbra
mortis. Explicatio horum verborum: O Oriens & splendor lucis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56372)

LECTIO XVII.

De quinta voce Turruris.

Vox has Triparsita. 1. O Oriens splendor lucis aeterna. 2. Et Sol iustitia 3. Veni, et illumina sedentes in tenebris, et umbra mortis.

Explicatio Primae partis O Oriens splendor Lucis aeternae.

Christus advocatur. Vocatur enim Oriens Splendor lucis, Sol iustitia. Primum nomen desumitur ex Zach. c. 6. Ecce Vir oriens nomen eius. Et iterum c. 3. Ad ducam servum Orientem. Hoc porro nomen ei recte appropriatur.

Primo, quia licet omnis creatura suum habeat ortum, ipse tamen tanquam aeternus Dei Filius, ante omnem creaturam ortum exortus est, ante omnia saecula est Oriens eius. Ideo per os Placiti dicit ei Pater: Ex utero ante lucis ortum genuit, hoc est, ex mea fecunda substantia ortus es, ante omnem Angelum, omnes stellas, omnia astra matutina, omnem creaturam. Ergo merito, Oriens nomen eius.

Secundo & specialius hoc nomen ei convenit, quia aliae creaturae habent quidem ortum, sed qui brevi finitur & transit. At verbum oritur de mente Patris ab aeterno, & in aeternum est semper oriens, semper ortus idem enim est in Patre gignere & genuisse, idem in Filio gigni & genitum esse. Sic nunquam occidit eius nativitas, ab aeterno oriens est, & usque in aeternum. Ergo merito Oriens nomen eius.

Tertio, Oriens dicitur nomen eius, etiam secundum humanitatem: duplicem enim habet orientem: unum ab aeterno Patre alterum in tempore à Matre. Ad hunc posteriorem orientem suspirabant Sancti Patres, & iusti antiqui, optabant enim eum videre jam per nativitatem terrenam Orientis nomen suscipientem, qui per nativitatem divinam ante omnia saecula ortus erat. Propter utramque ergo Nativitatem dicitur apud Prophetam: Ecce Vir, Oriens nomen eius. Unde subdit Propheta: Et subter eum orietur. Quia scilicet in Christi Nativitate subter eum qui Deus est, orietur, & nascetur homo: & vice versa, subter homine oriente & nascente orietur & quasi nascetur Deus. Etenim cum Christus natus est, Deus nobis ortus, & quasi natus est: quia in eo latebat divinitas, quae sibi personaliter uniendo humanitatem, cum ea quodammodo nasci & oriri videbatur in terra. Atque etiam exinde Christus semper oriens, semper crescens, semper proficiens, aetate, gratia, sapientia apud Deum & homines; semper splendorem & lucem majorem spargens, per novam doctrinam, miracula, opera.

Quarto, Oriens est nomen eius, non solum ob

nativitatem aeternam, aut temporalem, sed etiam propter novam quandam nativitatem & ortum in sua resurrectione, quae & regeneratio in Scripturis appellatur. In resurrectione enim (inquit B. Rupertus) Christus futurus erat Oriens, quia deinceps semper futurus in ortu, nunquam in occasu. Unde à morte eius, apud inferos timentibus nomen Domini ortus est ipse, ut Sol: & postea ascendens, caelo, terraeque novum attulit orientem, nunquam mortuus amplius: in multitudine gentium & gloriarum resurgentium magnificandus. Et rursum, tunc verum fuit quod sequitur: Subter saeculetur, & edificabit templum Domino. & ipse portabit gloriam. Quia nimirum virtute nova aliena sed propria resurget, & orietur cum ipso novum templum Domino, nova Ecclesia, cum splendore & luce in orbem universum se diffundens, ipseque coronam portabit gloriae emptam morte sua, quam & suis communicabit, quos & resurrectionis suae confortes efficiet.

Porro de hoc triplici Christi Oriente, per nativitatem aeternam, per nativitatem temporalem, per nativitatem & regenerationem novam in resurrectione, recte illud intelligitur: Dominus dixit ad me, filius meus es tuus, ego hodie genui te. Primo quidem, hodie, id est, in & ab aeternitate, in qua est unum hodie, unus dies aeternitatis, unum nunc stabile, unum perenne praesens, in qua idem est gigno, gignam, & id quidem hodie. Hoc interpretatur de aeterna nativitate Filii Apostolus ipse. Secundo, Ego hodie genui te, hoc est, in hoc die temporis, è matris sinu generavi te, qui ab aeterno è sinu meo tanquam Patris sinu processeras. Ita interpretatur Ecclesia, à Spiritu S. instructa, in officio Natalis Domini. Tertio; Ego hodie genui te, id est, novo quodam Oriente, nova regeneratione, è sepulchro tanquam utero te eduxi, novae reddens vitae, & tanquam Pharaonem novum ex cineribus tuis te genui, te suscitavi, in gloriosa illa & fulgida resurrectione, qua factus es Primogenitus mortuorum. De hac resurrectione etiam illam scripturam interpretatus est Apostolus Petrus. Quapropter vix ambigere possumus triplicem illum sensum à Spiritu Sancto esse inventum; & propterea etiam tripliciter Christo Domino Orientis nomen aptissime convenire.

Ad illum ergo Orientem ab aeterno, respiciebant Sanctorum mentes, & deprecabantur ut oriretur tandem in tempore ex Matre, qui ante omnia saecula ortus erat ex Patre; & ideo clamabant: O Oriens, O Splendor lucis aeternae, O Sol iustitiae: Adorabant Orientem illum aeternum, cui nos ter Oriens, omniumque ortus rerum, sive Angelorum, sive hominum, sive aliarum creaturarum, homagium debet & servitatem. Ab illo enim dependent, qui Patris Verbum & Filius est, per quem fecit & saecula: à quo non solum vita & esse nostrum corporale, sed & vitae esse spirituale, supernaturale, & aeternum dependet & oritur, nostra scilicet gratia, nostra salus & gloria. Ex-

Triplicis Christi Nativitatis. Psal. 2. Heb. 1. Apoc. 1. Act. 13.

spestabant vero cum iusti antiqui & sancti Patres
 ferventissimis votis: quia qui sibi ortus erat & Patri
 in illa aeternitate & inaccessibili luce, ipsis & nobis
 debebat orti in saeculorum revolutione, ad illum
 nandum sedentes in tenebris & umbra mortis, Quod
 factum est, tum quando venit in hunc mundum in
 nativitate, tum quando resurrexit cum nova luce. Un-
 de Sanctus Athanasius. *Solus in se Deus exortitur, il-*
lustrans universumque animatum. Quocirca & in salu-
stera passione non apparuit Sol, indicans finem prioris
ad esse creaturae, & alterius principium supergenire, quia
diluculum suum & exortum in Salvatore consecuta est.
Hanc cum vidisset Propheta, ita locutus est. Ecce Vir, O-
riens illi cognomen. Ac rursus, Vobis timentibus eum,
exortitur sol iustitiae. Non enim omnium haec dies est, sed
eorum qui mortui sunt peccato, & vivunt Deo.

Tract. de
Sabb. &
circum-
cis.

Isai. 9.

Hae omnia adimplenda, immo quasi jam in spi-
 ritu adimpleta cernens Isaias, dicebat: *Populus qui*
ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitan-
tibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. Nempe
 per Christi ortum, per eius doctrinam, per miracula,
 per opera lucis, per mortem & passionem, per retur-
 rectionem per Apostolorum predicationem, per Sa-
 cramentorum institutionem, lux magna orta est his,
 qui in tenebris & caecitate infidelitatis, errorum & vici-
 orum versabantur. Lux quoque magna orta iustis
 in carcere tenebroso limbi detentis, per Christi ad-
 ventum; ad quam ipsi lucem clamoribus pijs anhela-
 bant merito cum gemitu repetentes; O Oriens, veni,
 & illumina sedentes in tenebris & umbra mortis, tri-
 phis dicti Orientis desiderio.

C. 2. Hier
Isai.

Sed & nos quoque triplicem hunc Orientem a-
 doramus, & continuo illum invocamus, ut lucis,
 quam affert, confortes reddamur, vocati in parte for-
 tis Sanctorum in lumine, & facti filij lucis per illum
 Orientem, qui antea filij tenebrarum, & incolae um-
 brae mortis in ea lignaolvebamur, ab internis tene-
 bris ad aeternam devolvendi. Propterea antiquitus qui
 baptismum suscipiebant, dum renuntiationem illam
 renantiam faceret, quae caeremonijs baptismi continetur
 scilicet Satanae, operibus, ac pompis ejus; solebat se
 primo ad Occidentem vertere, deinde ad Orientem.
 De qua re sic loquitur Sanctus Dionysius *Sacerdos*
Occidentem versus habesandum statuens illic inten-
gentem, manusque impingentem ad eandem regionem
genitrus, insufflavet Satanam jubet, ac abrenun-
tiationem profiteri. Et post renantiam abrenuntiationem,
ad Orientem illum traducti aspicientemque in caelum,
atque intendentem manus, sacris omnibus divinitus
traditis consentiva jubet. Eandem caeremoniam inter-
pretans S. Hieronymus in cap. 6. Amos, sic dicit: In
mythenis primo renunciamus ei, qui in Occidente
nobilicum moritur cum peccatis; & sic versus ad O-
rientem, pactum inimicum cum Sole iustitiae, & ei ser-
vituros nos promittimus. Itaque quilibet Christianus
merito repetit illud: O Oriens, & Splendor lucis
Sol iustitiae, illumina sedentem in tenebris & umbra
mortis.

UT plenius dicta intelligantur, particularius ex-
 plicemus, cur is qui oriens nominatur, Splen-
 dor Lucis aeternae, & Sol iustitiae conjunctim vocetur.
 Hae enim nomina varia, ex facili eloquijs de-
 sumpta, licet affinia sint, & quasi synonyma: quod li-
 bet tamen eorum suam habet emphasim & energiam
 alicujusque proprietatis in Christo Filio Dei specia-
 lem designationem.

Ac Primo quidem, Splendor Lucis aeternae Filius
 in Trinitate nominatur, quia à Patre procedit, si-
 cut Radius & Lux à Sole. Quomodo & Spiritus san-
 ctus Calor dici potest hujus Aeterni Solis: quia si
 calor à Sole & Radio producit, sic ille à Pa-
 tre & Filio. Hoc est ergo Symbolum Trinitatis;
 SOL, RADIUS, CALOR; ut merito de tene-
 bris nostris, de frigida & caeca, in qua degimus, pec-
 catorum nocte, ad illam Trinitatem suspirantes, ex-
 clamemus: o Sol aeternae, o Lux de luce, o Calor
 vivifice! illumina, purifica, accende cor nostrum
 tenebrosum, sordidum, algidum. Atque in Scriptu-
 ris, tam novi quam veteris Testamenti, Filius Dei
 Splendoris nomine designatur, vel Candoris. E-
 cum de Sapientia Aeterna loquitur Sapiens. *E-*
vanatio quaedam est claritatis omnipotentia Dei sincera
& ideo nihil inquinatum in eam incurrit. Et iterum
Candor est Lucis aeternae, & speculum sine macula Ma-
gestatu Dei, & imago bonitatis illius. Eodem modo
loquitur & Sanctus Paulus, dicens de Filio Dei, quod
sic splendor gloriae, & Figura Substantia ejus, portans
omnia verbo virtutis suae purgationem peccatorum sa-
ciens. Ecclesia etiam canit in Symbolo Missae eum na-
tum ante saecula, Deum de Deo, Lumen de Lumine,
Deum verum de Deo vero.

Cyr Chry
S. Splen-
dor lucis
Sym-
bolus
Trinitatis
Sap. 7.
Heb. 1.

Sed attende, quam apte nomen Splendoris ei con-
 veniat. Imprimis significat ejus cum Patre unitatem,
 coequalitatem, coeternitatem. Nam sicut Splendor
 est in Sole illi intimus, ejusdem cum Sole claritatis,
 illique coaequus; ita Filius est in Patre illi intimus, nec
 est inferior Patre dignitate, nec posterior tempore;
 sed ejusdem cum illo essentiae, Majestatis & gloriae.
 Et licet à Patre producat, non tamen ideo Pater est
 illo prior. Sicut nec Sol est prior radio, licet radius ab
 illo producat.

Nomen
Splendo-
ris apte
Christo
convenit.

Deinde Splendoris nomen, puritatem signat ge-
 nerationis Filij à Patre. Splendor enim radians puris-
 sime generatur à Sole, sine mixtione sine detrimento
 Solis, aut ejus mutatione. Sic & Filius procedit à Pa-
 tre purissime, sanctissime, divinisissime. Nec paritas il-
 la generationis aeternae aptio: i similitudine apud ple-
 bem explicari facile potest, quando quidem illa saepe
 utantur eloquia Dei examinata & casta, & Sancto-
 rum Patrum scripta.

Sole
milit
prop
Chr
aon

Denique, significatur diversitas, generationis nos-
 trae, & generationis divinae. Nostra enim transit &
 praeterit, nam cum semel generati aut non infans, non
 amplius generatur aut nascitur illa autem non tra-
 scit aut praeterit, sed eadem in Deo permanet. Et ideo

Et

Filius semel quidem, sed semper gignitur à Patre, semper actu nascens, semper actu natus, sine mutatione, sine discontinuatione, sine defectu, aut imperfectione, cum idem sit in ipso nasci, & natum esse. Nempe sicut Sol semper generat splendorem & radium, & semper splendor & radius est genitus à Sole, sic est quodammodo in divinis. Pater semper generat Filium, & Filius semper est genitus à Patre. Et sicut Sol nunquam à radio & splendore separatur, nec radius aut splendor à Sole; ita nunquam Pater à Filio, nec Filius à Patre dividitur. Merito ergo illi inclamamus: O Splendor lucis aeternae! Utrique Splendor aeternus, lux aeterna, quam nullus vapor crassus obnubilat, nulla nubes obcurat, nulla impuritas inquinat, nulla ecclipsis intercipit, nullus defectus inficit, nulla vicissitudo interruptipit, nullus temporis fluxus variat.

L E C T I O XVIII.

Explicatur Secunda Pars.

O Sol iustitia!

Cur Christus Sol iustitia dicitur. Malac 4.
Qui in divinitate vocatur Splendor paterna gloria, Candor lucis aeternae; in humanitate appellatur Sol iustitia. Sic enim loquitur Propheta: *Orientur vobis timentibus non enim meum Sol iustitia.* Christus nimirum ortu & adventu suo (instar Solis cuncta inferiora illustrantis & fecundantis vivifica sua luce & calore) illuminavit, calefecit, fecundavit terrena corda, terrenas hominum mentes; eas replens gratia & iustitia, donisque suis vivificans. Sol ergo iustitia, quia iustitia; hoc est gratiae sanctificantis radios undique diffudit, iustificans peccatores omnes, qui eum intueri voluerint, vel in eum credere: sicut Sol omnibus, qui ad se oculos convertunt, lucem & hilaritatem infundit. Quapropter subdit Propheta: *Et sanitatis in pennis eius.* Pennas Solis vocat eius Radios, quia sicut pennae aut comae avem, sic radij circumornant & vestiunt Solem: Et Sol oriens videtur radios suos expandere, instar avis expansis alis volantis. Nam & Aegyptij Solem pinxerunt quasi avem longas spargentem pennas circumquaque; eamque vocarunt Phœnicem. Hinc aliqui opinantur, quod Phœnix non sit avis vera, sed symbolica; scilicet ipse Sol. Hinc unus esse dicitur Phœnix, quia unicus est Sol in mundo, & dicitur degere Heliopoli, id est, in urbe Solis; que interire & renasci, quia sol occidens vesper, manet rursum oritur & resurgit.

Solis similitudo propter Christum convenit.
 Itaque Solis similitudo ob multa Christo convenit, tamquam Soli iustitiae, Soli gratiae, Soli salutis & vitae, Soli felicitatis aeternae; ut erroneè quidem Solem tamquam Deum: immo tamquam Christum adorari int Manichaei, vere tamen dixerit ipse de se: *Ego sum lux vera.* Et hanc lucem colere, adorare, & invocare nos convenit, sine qua nec videmus nec vivimus. *Primo* igitur Sol inde dicitur esse, quod solus sit, id est, unicus; quodque solus cum est exortus, obscura-

tis omnibus alijs sideribus appereat; à quo & caetera sidera lumen mutuunt, tamquam à luminis fonte & principio. Sic Christus unus est, solus ipse Deus & Homo, solus ut talis colendus & adorandus; quo solo fruens beatus fit cultor ejus, & quo solo non fruens omnis mens misera est, quamlibet alia reperfruat. *Unus est Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus Iesus,* ait Apostolus, unus Illuminator & Vivificator, in quo vita est & lux hominum tamquam in fonte & primo principio. Solus ex se lucet; ab illo lucent, quae cumque lucent. Coram illo caeli luminaria obicura suat, quia illi comparati Sancti, exiguum luminis habere censentur; & ab illo quidem mutuantur. *Omne datum optimum, & omne bonum perfectum desursum est, descendens ab hoc Patre luminum,* sicut omnis illuminatio, quae in caelo, quae in aere, quae in terra, à Sole tamquam luminis Parente procedit. Itaque quod de Sole multiplicibus elogijs *Plinius l. 2. c. 6* pronuntiavit, de Christo Iustitiae Sole maxime verum est. Planetarum medius Sol fertur, amplissima magnitudine ac potestate, nec temporum modo, terrarumque, sed siderum etiam ipsorum, caelique Rector. Hunc mundi totius esse animum, ac planis mentem, hunc principale naturae regimen ac nomen credere debet, opera ejus aestimantes. Hic lucem rebus ministrat aufertque tenebras. hic reliqua sidera occultat, hic vices temporum, annumque semper renascentem ex usu naturae temperat. Hic caeli tristitiam discutit, atque etiam humani animi nebula serenat. Hic suum lumen caeteris quoque sideribus fecerit, praecelatus, eximius, omnia intuens, omnia audiens. Quis non videat haec potius Christo convenire Soli nostro in ordine gratiae, quam Soli corporeo in ordine naturae? Nempe Sol iste mundi visibilis imago quaedam est Dei, naturae parens, & principium vitae in rebus sublimaribus. Sed Christus Deus Sol est Solis hujus, vim omnem ac efficaciam citribuens, & tamquam imaginem suam, luce, virtute, operatione adornans. Solique supernaturalis ipse est, parens & principium vitae supernaturalis, in caelo & in terra, in tempore & in aeternitate, in Angelis & hominibus, vitae scilicet gratiae & gloriae. Ergo merito eum hoc invocamus titulo: O Sol iustitia!

Secundo, sicut Sol dicitur in pennis suis habere sanitatem, quia radijs suis plantas, & animalia, ac Sol latissimos nocturno frigore languentes & torpentest, ac quasi in umbra mortis per somnum jacentes excitat, roborat, lenificat: Ita & Christus Sol iustitiae oriens in mundo, in pennis & alis suis attulit sanitatem: dum per radios praedicationis suae & doctrinae quasi vitam novam, novam laticiam Orbi attulit, sanans infirmitates corporum, sanans & languores animarum. Item per Apostolos, quasi radios unum verum per Orbem sparsos, lucis novae & salutis nuncium misit: & quasi per pennas celerissime per illos quocumque volans, diem veritatis, gratiae, & iustitiae adduxit, fugatâ caligine errorum, peccatorum, superstitionum. *Nempe*

quasi solus id est unicus. Apatatur Christo.

1. Tim. 2.

Iacob 1.

Christus Sol iustitiae oriens in mundo, in pennis & alis suis attulit sanitatem.